

Enerģijas subsīdijas un atjaunojamie resursi

Valsts finanšu iejaukšanās enerģijas nozarē jau gadiem ilgi ir ierasta parādība. Valdības izmanto subsīdijas, lai palielinātu enerģijas apgādes drošumu, samazinātu gaisa piesārņojumu un siltumnīcefekta gāzu emisiju, stiprinātu konkurētspēju, sniegtu sociālus pabalstus un aizsargātu nodarbinātību.

Tomēr pastāv strīds par to efektivitāti. Turklāt politiskās prioritātes un tehnoloģiskās iespējas, laikam ejot, mainās. Tāpēc būtu jāizvērtē esošās subsīdijas, lai noteiktu, vai tās atspoguļo sabiedrības nepieciešamības kopumā. Šis apkopojums par pašreizējām subsīdijām vecajās ES dalībvalstīs (ES-15), ar īpašu uzsvāru uz atjaunojamiem resursiem, ir ieguldījums šādā novērtēšanā.

Kas ir enerģijas subsīdijas?

Nepastāv vienots definējums par to, kas ir enerģijas subsīdijas vai saskaņots ziņošanas mehānisms. Lai sniegtu pēc iespējas pilnīgu ainu, EVA ir aplūkojusi vairākus tiešos un netiešos atbalsta mehānismus (EVA, 2004). Budžetā ietvertās subsīdijas ir pārvedumi, kas parādās valstu kontos kā valdības izdevumi. Par piemēriem var minēt skaidras naudas pārvedumus enerģijas ražotājiem, patērētājiem un saistītajām institūcijām un zemu procentu vai valdības sponsorētu zemu procentu likmju aizdevumus. Piemēri ārpusbudžeta subsīdijām ir nodokļu atvieglojumi un atlaides, privilēģēta piekļuve tirgum, reglamentēti atbalsta mehānismi un privilēģēta piekļuve dabas resursiem.

1. tabula. Kopējo enerģijas subsīdiju novērtējums 2001. gadā, ES-15, miljardi eiro

	Cietais kurināmais	Nafta un gāze	Kodol-enerģija	Atjaunojamie resursi	Kopā
Budžeta	> 6.4	> 0.2	> 1.0	> 0.6	> 8.2
Ārpusbudžeta	> 6.6	> 8.5	> 1.2	> 4.7	> 21.0
Kopā	> 13.0	> 8.7	> 2.2	> 5.3	> 29.2

Piezīme: Elektrības subsīdijas ir pieskaitītas pie kurināmā, pamatojoties uz saražotās enerģijas patēriņu. Ārējās izmaksas nav iekļautas.

Avots: EVA.

Enerģijas subsīdiju novērtējums ES-15

Apkopojumā tika izmantoti dati no dažādiem avotiem. Pieejamie dati ļauj atspoguļot situāciju tikai ES-15.

Kopējo subsīdiju (neskaitot ārējās izmaksas) aplēstā summa ir aptuveni 29 miljardi eiro gadā (1. tabula). Kamēr cietie kurināmie saņēma vislielāko subsīdiju daļu, atjaunojamie resursi saņēma ievērojami augstāku atbalstu nekā citi kurināmie, pamatojoties uz vienu saražotās enerģijas vienību. Tāpēc šķiet, ka valdības atzīst, ka atjaunojamā enerģija ir daudz mazāk nobriedusi nozare un tai nepieciešams lielāks tehnoloģisks un tirgus atbalsts, lai veicinātu plašu komerciālu attīstību.

Cietie kurināmie. Nozīmīgas budžetā ietvertas subsīdijas turpina piešķirt ogļu rūpniecībai Vācijā (vairāk nekā 4 miljardi eiro) un Spānijā (vairāk nekā 1 miljards eiro). Ārpusbudžeta atbalsts ir īpaši augsts Vācijā (aptuveni 3,5 miljardi eiro).

Nafta un dabas gāze. Atbalsts naftai ir neliels. Atbalsts dabas gāzei, galvenokārt – ārpusbudžeta, ir nozīmīgs Nīderlandē (0,9–2,4 miljardi eiro), Apvienotajā Karalistē (aptuveni 1,4 miljardi eiro) un Itālijā (aptuveni 0,9 miljardi eiro).

Kodolenerģija. Budžetā ietvertais atbalsts kodolenerģijai nāk no R&D (Research & Development – Pētniecības un attīstības) dotācijām no dalībvalstīm (galvenokārt, no Francijas, Vācijas un Itālijas) un Eiropas Kopienas. Aprēķinos nav iekļautas izmaksas, kas saistītas ar pilnu saistību apdrošināšanas segumu.

Atjaunojamā enerģija. Atbalsts atjaunojamai enerģijai pašlaik ir labi nostabilizēts visās ES-15 dalībvalstīs. Ikvienu dalībvalsts nodrošina cenas atbalstu, kombinējot papildus komponenti enerģijas tarifā, obligātas saistības vai konkursa tenderi kopā ar investīciju subsīdijām un finanšu mehānismiem (2. tabula). 2001. gadā visaugstākais kopējais atbalsta līmenis bija Vācijā un Itālijā, kur tika nodrošināti vairāk nekā 1 miljards eiro, galvenokārt, kā papildus komponenti tarifā.

Elektrība. Nīderlande (vairāk nekā 1,5 miljardi eiro), Apvienotā Karaliste (aptuveni 1,5 miljardi eiro) un Vācija (aptuveni 1,8 miljardi eiro) sniedza nozīmīgu ārpusbudžeta atbalstu elektrības patēriņam.

Subsīdijas un atjaunojamie resursi

Pašreizējo situāciju raksturo enerģijas tirgus liberalizācija un privatizācija, kas nosaka enerģijas cenas, kuras ir zemākas nekā tās būtu citā gadījumā, ar lielākām cenu svārstībām un paaugstinātu komerciālu risku saistībā ar ieguldījumu jaunā ražošanā. Enerģijas plānotāji, pamatojoties uz paredzamo enerģijas resursu pieprasījuma pieaugumu nākamajos 30 gados, ir sākuši izteikt bažas par pašreiz ierobežotajām privātā sektora investīcijām jaunos ražošanas procesos. Saskaņā ar starptautiskajām saistībām jebkurš veco fosilo kurināmo patērējošo staciju ekspluatācijas pārtraukšanas novēlojums sarežģīs siltumnīcefektu gāzu emisiju samazināšanu.

Atjaunojamie resursi var spēlēt lomu, samazinot siltumnīcefektu gāzu emisiju, nodrošinot enerģijas piegādi un samazinot cenu svārstības. Šie ieguvumi ir atspoguļoti politiskajos mērķos, kā piemēram, norādītie ES atjaunojamo resursu mērķi 2010. gadam. Tomēr šos mērķus nevarēs sasniegt ar pašreizējo politisko un finanšu atbalsta līmeni.

Uzziņu materiāli:

EVA (2004): *Energy subsidies in the European Union, a brief overview*. EEA Technical report No 1/2004.

Stenzel, T., Foxon, T. un Gross, R. (2003): *Review of renewable energy development in Europe and the US. A report for the DTI Renewables Innovation Review* October 2003, ICCEPT.

2. tabula. Atjaunojamo resursu tehnoloģiju atbalsta politika ES-15

Valsts	Investīciju subsīdijas	Papildus komponente enerģijas tarifā	Sertifikāti/saistības	Konkursi	Finanšmehānismi
Austrija	X	X	H		X
Beļģija	X	X	X		X
Dānija	H	X			X
Somija	X				X
Francija	X	X		X	X
Vācija	X	X			X
Grieķija	X	X			X
Īrija	X			X	X
Itālija	X	H	X		X
Luksemburga	X	X			
Nīderlande	X	X	X		X
Portugāle	X	X			X
Spānija	X	X			X
Zviedrija	X		X		X
Apvienotā Karaliste	X		X	H	X

Piezīme: X = Šobrīd eksistējošs mehānisms, H = Vēsturiska politika, tagad mainīta.

Avots: Piemērots saskaņā ar Stenzel, Foxon and Gross (2003).

